

Nr 70.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1936 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrad pension för sjuksköterskor med delaktighet i statens pensionsanstalt jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 28 februari 1936 dagtecknad proposition nr 142, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade grunder, utfärda bestämmelser i fråga om förbättrad pension för sjuksköterskor med delaktighet i statens pensionsanstalt.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren under nr 640 väckt *motion*, vari herr *Paulsen* jämte nio av kammarens övriga ledamöter hemställt, »att den i ovan angivna propositionen nr 142 vid innevarande års riksdag föreslagna pensionsförbättringen för sjuksköterskor göres obligatorisk för alla de sjuksköterskor, som äro delaktiga i statens pensionsanstalt».

Beträffande motiveringen för de sålunda framställda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionen och motionen.

Gällande bestämmelser. Den i statens pensionsanstalt anordnade pensioneringen av sjuksköterskor omfattar *dels* distriktssköterskor, till vilkas avlöning staten lämnar bidrag, *dels* sjuksköterskor, som äro anställda antingen vid av staten, landsting, kommun eller annan samfällighet anordnad vård av fattiga, sjuka, alkoholister, invalider, barn eller åldringar eller vid stiftelse av allmännyttig natur, vilken övar dylik vård, *dels ock* sjuksköterskor, anställda i sjukvård, som anordnats av bruk, fabrik eller därmed jämförligt företag för därstädes anställd personal och dess familjer.

Sjuksköterskor, för vilka minimiårsavlöning finnes fastställd i författning, äro obligatoriskt anslutna till pensionsanstalten. Så är förhållandet med distriktssköterskorna. Även vissa vid försvarsväsendet anställda sjuksköterskor hava numera författningsreglerad årsavlöning. För sjuksköterska, som icke har i författning fastställd minimiårsavlöning, erhålles pensionsrätt på ansökan av vederbörande huvudman efter det befattningen reglerats samt regleringen godkänts av medicinalstyrelsen.

Tjänstepensionsunderlaget (= beloppet av hel tjänstepension) är för närvarande i reglementet för statens pensionsanstalt fixerat till 1,000 kronor för alla sjuksköterskebefattningar. Till pensionen kommer pensionsförhöjning jämlikt kungörelsen nr 280/1925, vilken förhöjning å hel pension utgör 176 kronor. Å sammanlagda beloppet, 1,176 kronor, utgår vidare dyrtidstillägg efter samma grunder som för f. d. befattningshavare i statens tjänst. Med tillämpning av de för första kvartalet 1936 gällande bestämmelserna utgör dyrtidstillägget för år räknat 192 kronor, och med inräknande härav blir sålunda totalbeloppet av förmånerna 1,368 kronor. För statligt anställda sjuksköterskor med delaktighet i pensionsanstalten bliva emellertid pensionsförmånerna något större, enär dessa sköterskor komma i åtnjutande jämväl av pensionstillägg jämlikt kungörelsen nr 360/1922. För dem utgöras sålunda förmånerna av pension 1,000 kronor, pensionstillägg 180 kronor, pensionsförhöjning 200 kronor samt — å det sammanlagda beloppet av 1,380 kronor — dyrtidstillägg, som enligt bestämmelserna för första kvartalet 1936 utgör 216 kronor för år räknat, varför totalbeloppet för statligt anställd sköterska blir 1,596 kronor. Pensionsförhöjningen, pensionstillägget och dyrtidstillägget bekostas för samtliga sköterskor direkt av statsmedel.

För närvarande minskas den från pensionsanstalten utgående tjänstepensionen med ett belopp, svarande mot viss del av den vederbörande tillkommande pensionen från allmänna pensionsförsäkringen.

Sjuksköterskas efterlevande arvsberättigade egna barn äro tillförsäkrade viss pensionsrätt, grundad på ett familjepensionsunderlag av 500 kronor.

Pensionsåldern är 55 år. Kvarstående i tjänst efter pensionsåldern kan av huvudmannen medgivas under högst fem år. Annan huvudman än staten må dock icke bevilja sådant kvarstående utan medicinalstyrelsens medgivande.

Den årliga pensionsavgiften utgör för befattningshavarens del 5 % av tjänstepensionsunderlaget, således 50 kronor, samt 1 % av familjepensionsunderlaget, således 5 kronor. Från tjänstepensionsavgiften drages emellertid för närvarande beräknad avgift enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, 13 kronor, så att sköterskas årliga pensionsavgift blir 42 kronor (50 + 5 — 13 kronor). Huvudmannen erlägger ingen årlig pensionsavgift, utan den återstående delen av pensionskostnaderna bäres av staten.

För hel tjänstepension fordras minst 25 tjänstår. Tjänstår räknas från och med dagen för inträdet i pensionsanstalten, och därförut liggande tjänstgöring medräknas (dock endast för den, som först innehar befattningen, efter det denna förenats med pensionsrätt), i den mån särskild engångsavgift härför erlagts. Tidigare anställning i statstjänst, som medfört rätt till tjänstepension, berättigar utan särskild avgift till tjänstårsberäkning.

Retroaktiv tjänstårsberäkning har varit obligatorisk i fråga om innehavare av distriktssköterskebefattning, och engångsavgiften har därvid utgjort allenast ett belopp, lika med den försäkringsfond, som skulle hava varit samlad, om befattningshavaren under den retroaktivt tillgodoräknade tjänsteti-

den erlagt föreskrivna årliga pensionsavgifter; den återstående delen (ungefär $\frac{5}{9}$) av kostnaden för den retroaktiva tjänstårsberäkningen har staten påtagit sig. För den erlagda engångsavgiften har huvudmannen enligt pensionsreglementet ägt rätt att genom årliga löneavdrag uttaga ersättning hos vederbörande sköterska, som emellertid — mot minskning i pensionen — kunnat erhålla befrielse helt eller delvis från dessa löneavdrag, varvid engångsavgiften i motsvarande mån nedsatts.

I fråga om andra sköterskor än distriktssköterskor har retroaktiv tjänstårsberäkning beslutats först sedan vederbörande huvudman gjort framställning därom. Staten har här påtagit sig ungefär $\frac{4}{10}$ av den erforderliga engångsavgiften för de före år 1923 anmälda befattningarna; för senare anmälda befattningar har statsbidrag till engångsavgifterna ej utgått. Beträffande huvudmans rätt att uttaga löneavdrag samt i fråga om befrielse från sådant avdrag hava gällt samma bestämmelser som för distriktssköterska.

Pensionsreglementet innehåller vidare en allmän föreskrift om att, därest höjning av pensionsunderlagen äger rum för en befattning, som redan är förenad med pensionsrätt, och höjningen skall gälla även den, som då innehar befattningen, huvudmannen skall erlægga den engångsavgift, som beräknas vara erforderlig på grund av höjningen av pensionsunderlagen; dock erlägges ingen engångsavgift, där höjningen sker i följd av en av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutad lönereglering.

Statens pensionsanstalts utredning m. m. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 9 november 1934 uppdragit åt statens pensionsanstalt att verkställa utredning i fråga om åtgärder för beredande av möjlighet till högre pension för de med pensionsrätt i anstalten förenade sjuksköterskebefattningarna, avgav anstalten den 3 juni 1935 utlåtande och förslag i ämnet, varöver yttranden avgivits av statskontoret, medicinalstyrelsen, samtliga landsting eller landstings förvaltningsutskott utom ett (Västernorrlands län), Stockholms stads-kollegium, stadsfullmäktige i Norrköping, Malmö, Hälsingborg, Göteborg och Gävle samt styrelserna för svenska landstingsförbundet, svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund och svensk sjuksköterskeförening.

På anförda skäl förordade pensionsanstalten att vid en ifrågasatt höjning av pensionerna tjänstepensionsunderlaget skulle bestämmas till samma belopp för samtliga sjuksköterskebefattningar.

Beträffande frågan om obligatorisk eller frivillig höjning anförde pensionsanstalten.

En allmän *obligatorisk* höjning av pensionsunderlagen för samtliga de sköterskor, som redan äro delaktiga i pensionsanstalten, torde ej billigtvis böra föreskrivas, med mindre staten helt eller till huvudsaklig del påtager sig kostnaderna för höjningen. Då emellertid en väsentlig ökning av statsbidraget, vilket redan nu måste anses relativt högt, ej synes böra komma i fråga, får man således räkna med att höjning av pensionsunderlagen skall kunna ske allenast i den mån vederbörande huvudmän taga initiativ härtill. I de fall, där sköterskans avlöning helt eller delvis utgår av statsmedel — såsom förhål-

landet är med distriktssköterskor samt sköterskorna vid försvarsväsendet — kan en obligatorisk höjning lättare genomföras. En allmän reglering av pensionsvillkoren för sköterskorna skulle möjligen kunna åstadkommas genom att föreskriva, att nuvarande pensionsvillkor få gälla allenast de för närvarande anställda befattningshavarna och att för efterträdarna måste tillämpas de nya pensionsbestämmelserna, därest delaktighet i statsanstalten över huvud önskas bibehållen för befattningarna. Anstalten räknar emellertid bland de till densamma anslutna sjuksköterskebefattningarna åtskilliga (särskilt vid diakonissanstalterna och hos vissa landskommuner), för vilka löneförmånerna ej skäligen berättiga till högre pensionsförmåner än de nuvarande och vilka, om för fortsatt delaktighet skall fordras väsentliga löneförbättringar, troligen skulle bli helt utestängda från pensionsrätt. Med hänsyn härtill torde det vara mindre lämpligt att söka ernå en allmän pensionsreglering för sköterskorna på den nu skisserade vägen.

I förevarande ämne uttalas i ett flertal yttranden, att pensionsanstaltens förslag om frivillig höjning vore välbetänkt. *Hallands läns landsting* och *Västerbottens läns landstings förvaltningsutskott* befarade emellertid, att höjningen, ehuru frivillig, i praktiken komme att bli obligatorisk, detta enär rekryteringssvårigheter skulle uppstå för de huvudmän, som ej genomförde höjning eller själva beviljade motsvarande fyllnadspensioner. Nämnda landsting ansåge, att höjningen hellre borde göras obligatorisk och att staten för möjliggörande härav borde påtaga sig hela den del av kostnaden, som icke täckes av befattningshavarnas avgifter. *Svensk sjuksköterskeförening* beklagade, att förslaget ej innebure obligatorisk höjning, men funne, med hänsyn till svårigheten för vissa arbetsgivare att ikläda sig de ökade avgifterna, vad sålunda föreslagits motiverat.

I *motionen II: 640* har bland annat erinrats, att enligt det föreliggande förslaget förbättringen av pensionen för andra sjuksköterskor än de statsanställda med författningsenligt reglerad avlöning samt för distriktssköterskorna gjordes beroende av huvudmannens goda vilja, varav följderna skulle bli en mycket stor olikhet i sjuksköterskornas pensionering.

I fråga om lämpligt belopp för höjningen av pensionsunderlaget föreslog anstalten, att möjlighet bereddades huvudmännen att för sjuksköterskebefattningarna erhålla ett förhöjt tjänstepensionsunderlag av 1,560 kronor, vartill komme dyrtidstillägg, som enligt nuvarande bestämmelser skulle utgöra 192 kronor. Pensionsförhöjning enligt kungörelsen nr 280/1925 borde däremot ej utgå å pensionen, och ej heller borde statligt anställda sjuksköterskor vidare erhålla pensionstillägg. Sammanlagda pensionsförmånerna bleve således 1,752 kronor, vilket innebure en ökning å 192 kronor för statligt anställda och 408 kronor för övriga sköterskor. För ett beviljande av förhöjt pensionsunderlag borde emellertid enligt pensionsanstaltens mening fordras, att en något högre minimiavlöning fastställdes, och pensionsanstalten föresloge därför, att höjningen skulle föregås av en omreglering av respektive befattningar, varvid för godkännande skulle fordras en slutavlöning av minst 1,500 kronor kontant jämte fritt vivre eller kontant ersättning därför.

I fråga om ordningen för det nya pensionsunderlagets införande yttrade pensionsanstalten:

För statligt anställda sjuksköterskor med i författning fastställd avlöning bör höjning av tjänstepensionsunderlaget genast obligatoriskt genomföras.

För distriktssköterskebefattning torde det högre pensionsunderlaget böra tillämpas först sedan de föreslagna nya bestämmelserna om minimiavlöning och statsbidrag till densamma blivit gällande för befattningshavaren.

För övriga sjuksköterskebefattningar bör höjning av pensionsunderlaget ej företagas, förrän huvudmannen — efter erforderlig omreglering av befattningarna — gör framställning därom. Såsom tidigare framhållits är det ej gärna möjligt att genomföra en allmän obligatorisk höjning av pensionsunderlagen för dessa befattningar, och man torde därför böra bereda möjlighet till bibehållande, åtminstone tills vidare, av nuvarande pensionsunderlag för befattningar hos huvudmän, som före införandet av möjlighet till högre underlag vunnit pensionsrätt i statsanstalten för sina sjuksköterskebefattningar. Av i anstalten inträdande nya huvudmän synes böra fordras, att de redan från början reglera sjuksköterskebefattningarna så, att det högre tjänstepensionsunderlaget blir gällande.

I samband med ändringen av bestämmelsen om sjuksköterskas pensionsunderlag synes den nuvarande maximeringen till 1,000 kronor av pensionsunderlaget för föreståndarinnan vid godkänd sjuksköterskebyrå böra borttagas.

Beträffande avvägningen av den årliga tjänstepensionsavgiften anförde pensionsanstalten följande:

Hel sjuksköterskepension med därpå belöpande pensionsförhöjning utgör för närvarande 1,176 kronor. Om tjänstepensionsunderlaget höjes till 1,560 kronor och pensionsförhöjningen bortfaller, ökas således de fasta pensionsförmånerna med 384 kronor, varjämte dyrtidstillägget stiger med 24 kronor från nuvarande 168 kronor till 192 kronor. Den erforderliga årliga avgiften för täckande av kostnaden för en pensionsökning av 384 kronor kan beräknas utgöra ungefär 110 kronor.

Enligt pensionsreglementet utgör sjuksköterskas egen årliga tjänstepensionsavgift 5 procent å tjänstepensionsunderlaget, och ändring av denna avgiftssats synes ej nu böra ifrågasättas. Vid ett tjänstepensionsunderlag av 1,560 kronor skulle befattningshavares egen tjänstepensionsavgift således bli 78 kronor, från vilket belopp emellertid för närvarande skall dragas beräknad avgift enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, 13 kronor, så att nettotjänstepensionsavgiften blir 65 kronor. Nuvarande nettoavgift utgör 37 kronor, och befattningshavares tjänstepensionsavgift höjes alltså med 28 kronor. Av den förut beräknade erforderliga avgiften å ungefär 110 kronor återstå således att täcka 82 kronor, och om detta belopp skall helt läggas på huvudmannen, har man att fixera dennes avgift till $5\frac{1}{4}$ procent av tjänstepensionsunderlaget. I det kapitel av pensionsanstaltens reglemente, som innehåller de särskilda bestämmelserna om sjuksköterskors pensionering, än den årsavgift, som huvudman har att erlagga, i regel bestämd till 5 procent av tjänstepensionsunderlaget. Om denna avgiftssats av 5 procent, vilken gäller bland annat för husmoderstjänster, skulle tillämpas jämväl för sjuksköterskebefattning, komme huvudmansavgiften för denna att stanna vid 78 kronor, och härvid kunde således staten beräknas få en kostnad av ungefär 4 kronor per år och sköterska. Pensionsanstalten förutsätter emellertid, att huvudmansavgiften bör avvägas så, att statens årliga avgift för sjuksköterskas pensionering ej ökas, och i pensionsreglementet bör därför införas en särbestämmelse om att huvudmansavgiften för sjuksköterska skall vara $5\frac{1}{4}$ procent av tjänstepensionsunderlaget, således utgörande 81 kronor 80 öre. Befattningshavares årliga avgift för familjepension utgör 6 kronor 12

öre; tillhopa skulle årsavgiften för befattningshavare sålunda uppgå till (65 + 6: 12 =) 71 kronor 12 öre (nuvarande avgiften utgör 42 kronor).

I fråga om engångsavgifter för att förhöjt pensionsunderlag skall få anses hava varit gällande jämväl under den föregående tjänstetid, för vilken avgifter erlagts efter lägre underlag, föreslog anstalten, att för framtiden höjda underlag och därmed följande höjda årsavgifter skulle utan engångsavgift få tillämpas på de vid höjningens genomförande tjänstgörande befattningshavarna men att sedermera vid pensionens beräkning hänsyn skulle tagas till att det högre underlaget gällt allenast under en del av tjänstetiden. Vid denna pensionsberäkning syntes det med hänsyn till utgående pensionsförhöjning vara skäligt att räkna med, att underlaget för sjuksköterskorna före höjningen utgjort 1,176 kronor. Jämsides med denna anordning för höjningens genomförande utan engångsavgift borde emellertid möjlighet finnas för de huvudmän, som så önskade, att genom erläggande av engångsavgift få de förhöjda underlagen gällande jämväl med avseende å befattningshavarnas tjänstår före höjningen. Engångsavgifterna — liksom årsavgifterna — syntes böra beräknas så, att de ej förutsatte något bidrag från statens sida.

För vissa av de till pensionsanstalten anslutna sjuksköterskebefattningarna (t. ex. de vid försvarsväsendet) stode staten såsom huvudman, och i dessa fall uppkomme således genom höjningen av pensionsunderlagen kostnad för statsverket. Den engångskostnad, som höjningen av pensionsunderlagen för de statliga sköterskorna åsamkade statsverket, hade av pensionsanstalten uppskattats till ungefär 300,000 kronor.

Även i fråga om en annan grupp av sköterskor, nämligen distriktssköterskorna, förutsatte pensionsanstalten, att staten skulle påtaga sig engångskostnader för höjningen av pensionsunderlagen.

Enligt anstaltens förslag skulle förhöjt underlag för distriktssköterska tillämpas först sedan de nya avlönings- och statsbidragsbestämmelserna blivit gällande för hennes befattning. Enligt den nya organisationen skulle distriktsvården handhavas av landstingen. Detta vore redan nu förhållandet i vissa län, men i åtskilliga län vore distriktsvården för närvarande, helt eller delvis, anordnad av primärkommuner.

Pensionsanstalten funne det skäligt att, vid förekommande överflyttning av distriktsvården från kommunerna till landstingen, den därvid på landstingens del kommande engångskostnaden för höjning av pensionsunderlagen för övertagna befattningshavare bures av staten, när nämnda kostnad hade avseende å en föregående kommunal anställningstid. Pensionsanstalten ansåge vidare, att det ej vore rimligt att i en sämre ställning försätta de landsting, som redan tidigare påtagit sig att handhava distriktsvården. Pensionsanstalten föresloge därför, att för höjning av distriktssköterskas pensionsunderlag skulle uttagas allenast den del av den erforderliga engångsavgiften, som svarade mot befattningshavarens andel i kostnaden för höjningen och som huvudmannen ägde uttaga av befattningshavaren genom löneavdrag. Pensionsanstalten erinrade om att distriktsvården ansetts böra till väsentlig del be-

kostas av statsmedel och att, då distriktssköterskorna erhöilo delaktighet i anstalten, för retroaktiv tjänstårsberäkning uttogos engångsavgifter allenast svarande mot vad befattningshavarna under den föregående tjänstetiden själva skulle hava erlagt i årliga pensionsavgifter, medan återstoden av engångskostnaden bars av staten. För distriktssköterskornas vidkommande hade pensionsanstalten beräknat den totala erforderliga engångsavgiften till ungefär 1,100,000 kronor. Om härav hos huvudmännen uttoges allenast det belopp, cirka 170,000 kronor, som huvudmännen i sin tur ägde utkräva av befattningshavarna, skulle således på statens del komma omkring 930,000 kronor.

Om höjning av pensionsunderlagen utverkades jämväl för samtliga övriga i pensionsanstalten delaktiga sjuksköterskebefattningar, kunde beloppet av de för dem inflytande engångsavgifterna uppskattas till ungefär 5,800,000 kronor, detta dock under förutsättning att ingen huvudman begagnade sig av möjligheten att erhålla höjning utan erläggande av engångsavgift eller med erläggande av sådan avgift för allenast en del av befattningshavarnas föregående tjänstetid. Det sålunda beräknade engångsavgiftsbeloppet kunde emellertid befaras vara ej fullt tillräckligt för täckande av engångskostnaden för pensionernas höjning. Beräknades engångsavgifterna i stället med tillämpning av försäkringstekniska grunder, som vore tillförlitligare än de för anstalten för närvarande gällande, bleve avgiftsbeloppet omkring 6,500,000 kronor. Skillnaden mellan beloppen, 700,000 kronor, skulle enligt anstaltens förslag staten eventuellt komma att få svara för, om de enligt sist angivna beräkningsgrunder bestämda engångsavgifterna visade sig bäst motsvara pensionskostnaderna. Det kunde emellertid med tämligen stor säkerhet förutses, att huvudmännen ej alltid komme att erlägga engångsavgifter, och nämnda belopp vore därför att betrakta såsom en övre gräns, som statens engångskostnad med stor sannolikhet komme att rätt väsentligt underskrida.

Sammanlades de engångskostnader, som sålunda beräknades komma på statens del — 300,000 kronor för statliga sköterskor, 930,000 kronor för distriktssköterskorna samt högst 700,000 kronor för övriga sköterskor — erhöiles ett maximibelopp av 1,930,000 kronor.

Angående sättet för bestridande av de på staten belöpande kostnaderna för den avsedda pensionsregleringen anförde pensionsanstalten slutligen bland annat, att när i statens pensionsanstalt tidigare företagits pensionsregleringar, som helt eller delvis bekostats av staten, hade därvid uppkommande engångskostnader ej genast täckts, utan staten hade i regel stannat vid att allenast erlägga ränta å engångsbeloppet, vilken anordning väl skulle ligga närmast till hands att använda jämväl i detta fall. Räntan efter 3.5 procent å förenämnda engångsbelopp, 1,930,000 kronor, utgjorde ungefär 68,000 kronor.

Den framtida årliga pensionsavgift, staten i egenskap av huvudman skulle beräknas få att erlägga för höjningen av pensionerna för statligt anställda (och vissa med dem jämförbara) sjuksköterskor, hade pensionsanstalten uppskattat till 21,000 kronor, alternativt 11,000 kronor.

De båda anslag — det ena avseende ränta å brist i pensionsanstaltens för-

säkringsfond och det andra utgörande statens andel i årsavgifterna för i tjänst varande befattningshavare — från vilka bidrag till bland annat sjuksköterskepensioneringen tidigare utgått, vore för närvarande tills vidare indragna. I den mån medel för pensionsanstaltens verksamhet erfordrades utöver inflytande inkomster av huvudmäns och befattningshavares pensionsavgifter, räntor m. m., bestredes dessa i stället från ett särskilt förslagsanslag med rubriken »Bidrag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt», vilket för nu löpande budgetår upptagits till 1,000,000 kronor. Till följd härav torde särskilda anslagsmedel icke för närvarande behöva anvisas för täckande av den kostnad, som uppkomme genom höjning av sjuksköterskornas pensionsunderlag och som med tidigare anordning beträffande finansieringen av pensionsanstaltens verksamhet borde hava bestritts från förenämnda båda anslag.

Departementschefen. För egen del har föredragande departementschefen i likhet med pensionsanstalten ansett sig ej kunna tillstyrka, att en höjning av pensionsunderlagen gjordes *obligatorisk* beträffande andra befattningshavare än de statsanställda med författningsreglerad avlöning (huvudsakligen försvarsväsendets sjuksköterskor) och de med bidrag av staten avlönade (distriktsköterskorna). Ett allmänt genomförande av höjningen vore givetvis eftersträfvansvärt, framhåller departementschefen, men det syntes ej böra ifrågakomma att för vinnande av detta syfte tvinga huvudmän för sköterskor, till vilkas avlöning staten ej bidroge, att bereda högre pensioner och att påtaga sig härför erforderliga avgifter.

Pensionsanstaltens ståndpunkt i fråga om bibehållande av enhetlighet med avseende å pensionsunderlaget för sjuksköterskorna har departementschefen funnit välbetänkt.

Departementschefen har vidare i ärendet anfört, bland annat, följande:

Det föreslagna pensionsunderlagets belopp funne departementschefen under förhandenvarande omständigheter vara lämpligt avvägt. Departementschefen ville alltså icke tillstyrka vare sig ifrågasatt sänkning eller begärd höjning av detsamma. Till förslaget att för erhållande av detta pensionsunderlag skulle fordras, att vederbörande befattning reglerades med en kontant slutavlöning av minst 1,500 kronor samt fritt vivre eller kontant ersättning därför kunde departementschefen giva sin anslutning.

Jämväl i fråga om ordningen för höjningens genomförande och övergångsanordningarna därvid biträdde departementschefen pensionsanstaltens förslag. Höjningen borde sålunda för statligt anställda sköterskor med författningsreglerad avlöning träda i tillämpning omedelbart med ikraftträdandet av erforderliga bestämmelser i ämnet, och för distriktsköterskorna borde den bliva gällande i den mån befattningarna inordnades i den nya distriktsvårdsorganisationen. För övriga sköterskor borde höjningen tillämpas först i den mån vederbörande huvudmän verkställde erforderlig omreglering av befattningarna. Pensionsanstaltens förslag om möjlighet för nuvarande befattningshavare av sistnämnda kategori att, utan erläggande av engångsavgift för tilländalupen tjänstetid, erhålla den pensionsförbättring, som svarade mot det högre underlagets och de högre årsavgifternas tillämpning endast under den till pensioneringen återstående tjänstetiden, funne departementschefen

innebära en värdefull anordning, ägnad att underlätta ett genomförande av den förbättrade pensioneringen.

Vad slutligen anginge frågan om bestridandet av kostnaden för pensionsförbättringen, hade pensionsanstalten härutinnan i princip intagit den ståndpunkten, att staten ej borde öka sitt nuvarande bidrag till sjuksköterskepensioneringen och att således hela den del av kostnaden, som ej täcktes av ökade avgifter för befattningshavarna, borde bäras av huvudmännen. Detta syfte skulle enligt förslaget vinnas genom att huvudmännen, som nu vore befriade från årsavgift för sjuksköterska, pålades en årlig avgift av $5\frac{1}{4}$ procent av hela tjänstepensionsunderlaget, varjämte i de fall, där pensionen önskades bestämd som om jämväl under föregående tid gällt det nya pensionsunderlaget, från huvudmännen skulle uttagas full engångsavgift härför.

Från nämnda principiella ståndpunkt gjordes i pensionsanstaltens förslag avsteg i huvudsak allenast såtillvida, att beträffande distriktssköterskor engångskostnaderna — men ej de framtida årliga avgifterna — föresloges skola bestridas av staten, i den mån dessa kostnader ej täcktes genom sedvanliga bidrag från befattningshavarna. Vidare skulle enligt förslaget staten få bära en viss del av engångskostnaderna för sjuksköterskor i allmänhet, detta på grund därav att de för pensionsanstalten fastställda försäkringstekniska beräkningsgrunderna ej vore så avpassade efter nuvarande ränte- och dödlighetsförhållanden, att de enligt dessa grunder uträknade engångsavgifterna kunde beräknas helt täcka kostnaderna. Att staten såsom huvudman för de statligt anställda sköterskorna finge bestrida huvudmannens andel i såväl engångs- som årsavgifter för dessa sköterskor fölle av sig självt; att av de statliga befattningshavarna personligen uttaga retroaktiva avgifter för höjningen hade, i anslutning till hittills tillämpade regler, ej ansetts böra ifrågakomma.

I många av de i ärendet avgivna utlåtandena hade satts i fråga, att staten skulle, särskilt beträffande distriktssköterskorna men även för övriga icke statligt anställda sjuksköterskor, bidra till kostnaderna för pensionsförbättringen i vidare mån än pensionsanstalten föreslagit. Någon egentlig eftergift i denna riktning hade departementschefen dock såväl av principiella skäl som av kostnadshänsyn ansett sig icke kunna förorda. Vad särskilt distriktssköterskorna anginge, finge framhållas, att statens bidrag till dessas pensionering även efter införandet av den föreslagna huvudmansavgiften skulle täcka större andel av den totala pensionskostnaden än statsbidraget till lönen utgjorde av hela avlöningen. En viss mindre jämkning i anstaltens förslag beträffande kostnadsfördelningen hade departementschefen dock ansett sig kunna tillstyrka, nämligen en avrundning nedåt av huvudmansavgiften från av anstalten föreslagna $5\frac{1}{4}$ procent till det i kap. VI av anstaltens reglemente för flertalet huvudmän upptagna procenttalet 5. Denna jämkning föranledde för staten en ökad kostnad, som torde kunna uppskattas till omkring 20,000 kronor per år.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga de författningsändringar, som kunde erfordras för genomförande av vad här förordats. Ändringarna syntes böra träda i kraft den 1 juli 1936.

Utskottet får erinra, att utskottet i sitt utlåtande nr 47 år 1935 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande militärt tjänstepensionsreglemente uttalade sig för att snara åtgärder borde vidtagas för åstadkommande av förbättrade pensionsvillkor för de med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenade sjuksköterskebefattningarna. Det förslag i sådant syfte, som ut-

Utskottet.

arbetats av statens pensionsanstalt och som ligger till grund för nu förevarande proposition, har i huvudsak tillstyrkts av det stora flertalet hörda myndigheter och sammanslutningar. Jämväl departementschefen har ansett förslaget vara i allt väsentligt väl avvägt. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning.

Den föreliggande utredningen har övertygat utskottet om lämpligheten av ett bibehållande av enhetlighet med avseende å pensionsunderlaget för sjuksköterskorna, och har utskottet icke något att erinra mot det föreslagna pensionsunderlaget, 1,560 kronor. Förslaget innebär — fränsett dyrtidstillägg — en effektiv ökning av de årliga pensionsförmånerna av 180 kronor för statlig och 384 kronor för annan sköterska.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har såväl pensionsanstalten som departementschefen icke kunnat förorda, att höjning av pensionsunderlaget skulle göras obligatorisk beträffande andra sjuksköterskor än de statsanställda med författningsreglerad avlöning (huvudsakligen försvarsväsendets sjuksköterskor) och de med bidrag av staten avlönade (distriktssköterskorna). I den föreliggande motionen II: 640 har däremots yrkats, att pensionsförbättringen skulle göras obligatorisk för samtliga i statens pensionsanstalt delaktiga sjuksköterskor. Ehuru utskottet anser en allmän höjning av pensionsunderlaget vara eftersträvansvärd, har utskottet dock funnit de skäl pensionsanstalten och departementschefen anfört mot en dylik åtgärd så övertygande, att utskottet icke kunnat tillstyrka ett bifall till motionen. Utskottet delar således till fullo departementschefens uppfattning, att det ej synes böra ifrågakomma att för vinnande av ett allmänt genomförande av höjningen tvinga huvudmän för sköterskor, till vilkas avlöning staten ej bidrager, att bereda högre pensioner och att påtaga sig härför erforderliga avgifter. En obligatorisk höjning av pensionerna lär enligt utskottets mening kräva, att staten helt eller till huvudsaklig del påtoge sig kostnaderna för höjningen. En så avsevärd utsträckning av statens förpliktelser vill utskottet emellertid icke ifrågasätta. Utskottet får även i detta sammanhang framhålla, att den sammanslutning, som närmast har att företräda den här berörda personalens intressen, svensk sjuksköterskeförening, med hänsyn till svårigheten för vissa arbetsgivare att ikläda sig de ökade avgifterna ansett pensionsanstaltens förslag på denna punkt motiverat.

Till det av departementschefen tillstyrkta förslaget att för erhållande av det förhöjda pensionsunderlaget skulle fordras, att vederbörande befattning reglerades med en kontant slutavlöning av minst 1,500 kronor samt fritt vivre eller kontant ersättning därför kan utskottet giva sin anslutning.

Emot den föreslagna ordningen för pensionsförhöjningens genomförande och övergångsanordningarna har utskottet icke funnit anledning till erinran. Likaledes biträder utskottet det förslag i fråga om bestridande av kostnaden för pensionsförbättringen, som förordats av departementschefen.

De vid ett bifall till Kungl. Maj:ts här ifrågavarande förslag erforderliga författningsändringarna, vilka det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga, synas böra träda i kraft den 1 juli 1936.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må, med avslag å motionen II: 640, bifalla
Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 28 maj 1936.

På bankoutskottets vägnar:

EDVIN LEFFLER.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Lindgren, Bjurström, Ström* i Lidköping, *Ehrnberg, Bodin* och *Danielsson**;

från andra kammaren: herrar *Leffler, Lovén*, Laurén, Paulsen, K. A. Westman*, Andersson* i Falkenberg*, *Carlson* och *Elmroth*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Lovén, Laurén* och *Paulsen*,
vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet får — — — denna uppfattning.

Den föreliggande — — — annan sköterska.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle höjning av pensionsunderlaget göras obligatorisk endast beträffande statsanställda sjuksköterskor med författningsreglerad avlöning samt distriktssköterskorna. Såsom skäl härför har anförts, att det ej syntts böra ifrågakomma att för vinnande av ett allmänt genomförande av höjningen tvinga huvudmän för sköterskor, till vilkas avlöning staten ej bidrager, att bereda högre pensioner och att påtaga sig härför erforderliga avgifter. Å andra sidan har i den i ämnet väckta motionen framhållits de olägenheter, som komme att uppstå genom att pensionsförhöjningen ej gjordes obligatorisk för samtliga till pensionsanstalten anslutna sjuksköterskor utan för en del av dem skulle bliva beroende på huvudmännens goda vilja. Utskottet har icke kunnat undgå att finna vad i motionen anföres vara värt beaktande. Även om vissa svårigheter föreligga för en generell tillämpning av de höjda pensionsbeloppen, torde dessa svårigheter icke vara av sådan art, att de icke kunna övervinnas. Det bidrag av huvudmannen, som erford-

ras för att hos honom anställda sköterskor skola komma i åtnjutande av förhöjda pensioner, utgör endast 78 kronor för år och sköterska och kan icke anses betungande, särskilt som huvudmännen hittills icke behövt erlagga någon årlig avgift för sina sjuksköterskors pensionering. Frånsett de av sköterskorna själva erlagda avgifterna, har det nämligen ankommit på staten att bära kostnaderna för deras pensionering. Då utskottet icke finner anledning förmoda, att någon huvudman endast med hänsyn till kravet på erläggande av nyssnämnda årsavgift skulle vilja undandraga sig att lämna sin medverkan till pensionsförhöjningens genomförande, har utskottet funnit sig kunna tillstyrka, att förhöjningen göres obligatorisk för samtliga i anstalten delaktiga sjuksköterskor. Emellertid torde det för delaktighet i de högre pensionsförmånerna uppställda villkoret om en kontant slutavlöning av minst 1,500 kronor i vissa fall icke kunna uppfyllas. Med hänsyn härtill och då någon nämnvärd olägenhet av ett slopande av detta villkor icke torde uppkomma, får utskottet förorda, att för pensionsförhöjningen icke skall fordras, att vederbörande befattning regleras med viss kontant slutavlöning. Att märka är, att det stora flertalet eller närmare bestämt 85 procent av samtliga till anstalten anslutna sjuksköterskor redan nu uppbär kontant avlöning å 1,500 kronor eller därutöver samt att lönenivån synes vara stadd i stigande. I de fall, där avlöningen understiger nämnda belopp, skulle visserligen pensionsunderlaget komma att bli jämförelsevis högt i förhållande till löneförmånerna, men det torde dock ej kunna sägas bli för högt i förhållande till sjuksköterskornas utbildning och tjänstställningen. Erinras må även, att pensionen till sköterskorna hittills ej fastställts i viss relation till vederbörandes lön samt att beloppet 1,500 kronor i viss mån är godtyckligt valt.

Emot den — — — av departementschefen.

Det vid — — — juli 1936.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande proposition och motionen II: 640, må bemyndiga Kungl. Maj:t att, i hudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade grunder, dock med iakttagande av däri av utskottet föreslagna ändringar, utfärda bestämmelser i fråga om förbättrad pension för sjuksköterskor med delaktighet i statens pensionsanstalt.»; samt

2) av herr *Elmroth*.